

Hallintovaliokunnalle
Viite: HE 54/2026 vp

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä koskien kansalaisuuslain muuttamista

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä koskien kansalaisuuslain muuttamista.

Arene tarkastelee esitystä erityisesti ammattikorkeakoulujen, korkeakoulutukseen johtavien koulutuspolkujen, työelämälähtöisen osaamisen sekä Suomen osajapolitiikan näkökulmasta. Lausunto rajautuu esityksen koulutusjärjestelmää, kansainvälisten opiskelijoiden asemaa ja yhteiskuntaan integroitumista koskeviin vaikutuksiin.

Pääviesti

Kansalaisuuslain uudistuksen toimeenpanossa tulee varmistaa, että koulutusjärjestelmän rooli kotoutumisen tärkeänä väylänä tunnustetaan täysimääräisesti. Kuten hallituksen esityksessä sanotaan: "Myös useassa muussa maassa edellytetään kansalaisuuden saamista varten joko kansalaisuuskokeen suorittamista tai muutoin vastaavien tietojen osoittamista esimerkiksi suoritettulla koulutuksella." Ammattikorkeakoulut antavat juuri tällaista tietopohjaa. Rinnakkaiset järjestelmät eivät siksi saisi heikentää ammattikorkeakoulujen roolia osaamisen, työelämävalmiuksien ja yhteiskuntaan kiinnittymisen rakentajana.

Ehdotetuilla muutoksilla voi olla myönteinen vaikutus kotoutumiseen ja osallisuuteen, mikäli ne tukevat oppimista ja osaamisen kehittämistä. Kansalaisuuskozejärjestelmässä onkin turvattu vaihtoehtoiset tavat osoittaa riittävä osaaminen, mukaan lukien ammattikorkeakouluopinnot. Ammattikorkeakoulujen rooli kotoutumista tukevana koulustoitimijana tulee tunnustaa. Kansalaisuuskozejärjestelmän tulisi olla valtakunnallisesti yhtenäinen, saavutettava ja pedagogisesti perusteltu.

Koulutuksen kautta saavutettu yhteiskuntaosaaminen tulee nähdä riittävänä näyttönä kansalaisuuden edellytysten täyttämiseksi.

Arenen päähuomiot

- Ammattikorkeakoulututkinnon asema yhteiskuntaosaamisen osoittamisessa tulee tunnustaa selkeästi, sillä kansainvälinen tutkintokoulutus tuottaa jo niitä kieli-, työelämä- ja yhteiskuntavalmiuksia, joita kansalaisuuskokeella tavoitellaan.
- Suomessa suoritettu korkeakoulututkinto tuottaa lähtökohtaisesti sen yhteiskuntaosaamisen, jota kansalaisuuskokeella mitataan.
- Kansainvälisten opiskelijoiden integroituminen tapahtuu jo koulutuksen ja työelämäyhteyksien kautta, mikä tulee tunnustaa sääntelyssä.
- Uudistus ei saa heikentää Suomen houkuttelevuutta opiskelumaana ja osaajien kohteena.
- Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus edellyttävät, ettei uusi edellytys muodostu esteeksi jo integroituneille henkilöille.

Yhteenveto

Ammattikorkeakoulut ovat keskeinen osa Suomen osaamisohjaa ja kotoutumisen infrastruktuuria. Niiden kautta rakentuu käytännönläheinen, työelämään kiinnittyvä ja yhteiskuntaan integroitunut osaaminen ja ihminen. Ammattikorkeakoulut rakentavat väylän, jossa osaaminen, työelämä ja yhteiskuntaan kiinnittyminen kytkeytyvät toisiinsa.

Valiokunnan käsittelyssä on tärkeää varmistaa, että kansalaisuuslain uudistus vahvistaa tätä kokonaisuutta ja tukee koulutuksen kautta tapahtuvaa kotoutumista.

Uudistus osana koulutusjärjestelmän kokonaisuutta

Arene pitää tärkeänä, että kansalaisuuslain uudistamista ei tarkastella yksinomaan kansalaisuuden myöntämisen hallinnollisena kysymyksenä. Kyse on myös siitä, miten suomalainen yhteiskunta rakentaa toimivia ja kannustavia polkuja kotoutumiseen ja osaamisen kehittämiseen.

Koulutusjärjestelmä on keskeinen osa tätä kokonaisuutta. Ammattikorkeakoulut tarjoavat rakenteen, jossa yksilö voi hankkia osaamista, kiinnittyä työelämään ja rakentaa yhteyttä suomalaiseen yhteiskuntaan. Tämän roolin tulee näkyä myös kansalaisuutta koskevassa sääntelyssä.

Jos koulutuksen ja kansalaisuuskokeen välinen suhde jää epäselväksi, on riskinä, että järjestelmä ohjaa yksilöitä rinnakkaisiin prosesseihin sen sijaan, että koulutus toimisi ensisijaisena integraation väylänä.

Ammattikorkeakoulut kotoutumisen ja osaamisen rakentajina

Ammattikorkeakoulut yhdistävät koulutuksen, työelämän ja soveltavan kehittämistoiminnan tavalla, joka tukee suoraan kotoutumista. Opiskelijat oppivat kieltä, yhteiskunnan toimintaa ja työelämän käytäntöjä samanaikaisesti osana tutkintokoulutusta.

Tämä kokonaisuus tuottaa laaja-alaista yhteiskuntaosaamista, jota kansalaisuuskokeella pyritään mittaamaan. On tarkoituksenmukaista, että tämä osaaminen tunnustetaan myös kansalaisuuden edellytyksenä.

Ammattikorkeakoulujen rooli korostuu erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden kohdalla. Heidän integroitumisensa tapahtuu koulutuksen aikana ja tutkinnon suorittaminen osoittaa käytännössä valmiuden toimia suomalaisessa yhteiskunnassa.

Koulutuksen ja kansalaisuuskokeen välinen suhde

Arene pitää tärkeänä, että kansalaisuuskokeen ja korkeakoulutuksen välinen suhde määritellään laissa selkeästi. Suomessa suoritetun korkeakoulututkinnon tulee lähtökohtaisesti osoittaa sellaista yhteiskuntaosaamista, jota kansalaisuuskokeella tavoitellaan. Kansalaisuuskokeen tulisi toimia vaihtoehtoisena väylänä tilanteissa, joissa osaamista ei ole hankittu suomalaisen koulutusjärjestelmän kautta, eikä rakentaa rinnakkaista järjestelmää korkeakoulutuksen rinnalle.

Arene kiinnittää huomiota siihen, että nykyisessä sääntelyssä eri korkeakoulututkintojen asema suhteessa pysyvään oleskeluun ja kansalaisuuteen ei ole täysin johdonmukainen. Tämä koskee erityisesti ammattikorkeakoulututkinnon asemaa suhteessa muihin korkeakoulututkintoihin. Samalla ammattikorkeakoulujen kansainvälisessä tutkintokoulutuksessa opiskelijat hankkivat jo opintojen aikana niitä valmiuksia, joita kansalaisuuskokeella pyritään arvioimaan. Opintoihin sisältyy kieliopintoja,

työelämäyhteyksiä, suomalaisen yhteiskunnan tuntemusta sekä korkeakoulujen omia kannustimia kielen oppimiseen ja yhteiskuntaan integroitumiseen. Jos koulutuksen ja kansalaisuuskokeen välinen työnjako jää epäselväksi, syntyy helposti päällekkäinen järjestelmä, joka lisää hallinnollista kuormaa ilman, että se tukee kotoutumista tai kansainvälisten osaajien sitoutumista Suomeen.

Vaikutukset kansainvälisiin osaajiin

Suomen kyky houkutella ja sitouttaa kansainvälisiä osaajia on keskeinen osa koulutus- ja elinkeinopolitiikkaa. Ammattikorkeakoulut ovat tässä keskeisessä roolissa.

Kansalaisuuslain muutokset vaikuttavat suoraan siihen, miten houkuttelevana Suomi näyttäytyy opiskelumaana ja työmarkkinana. Mikäli kansalaisuuden saamisen edellytykset muodostuvat koulutuksesta irrallisiksi tai monimutkaisiksi, voi tämä heikentää Suomen vetovoimaa.

Arene pitää tärkeänä, että lainsäädäntö tukee koulutusperusteista kotoutumista ja vahvistaa kansainvälisten opiskelijoiden mahdollisuuksia kiinnittyä Suomeen.

Toimeenpanon näkökohdat

Uudistuksen toimeenpanossa tulee kiinnittää huomiota siihen, että järjestelmä on selkeä, saavutettava ja johdonmukainen. Koulutuksen, kokeen ja muiden kotoutumisen välineiden tulee muodostaa toimiva kokonaisuus.

Korkeakoulujen osaamista ja rakenteita tulee hyödyntää osana toimeenpanoa. Ammattikorkeakoulut ovat valmiita tukemaan yhteiskuntaosaamisen rakentamista osana koulutusta ja kotoutumista.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Jari Multisilta

puheenjohtaja

Anna Välimaa

va. toiminnanjohtaja